

Tema 3: Técnicas de control da activación

As técnicas de relaxación son procedementos para ensinar ó suxeito a controlar o nivel de activación a través da modificación directa das condicións fisiolóxicas. Estas técnicas permiten diminuír a tensión muscular, a frecuencia e intensidade do ritmo cardíaco, a frecuencia respiratoria, os niveis de secreción de adrenalina e noradrenalina e o metabolismo basal, e aumentar a vasodilatación arterial.

1. Técnicas de control da respiración

Instrucións:

- Realización en condicións óptimas: roupa, posición e asiento cómodos, temperatura agradable, ollos pechados, ausencia de ruído, etc.
- Concentrarse nas sensacións corporais antes de iniciar o exercicio, visualizando unha escea agradable.
- A duración de cada exercicio é de entre 2 e 4 minutos, e a do período de descanso de entre 1 e 2 minutos.
- Cada ciclo repítese 3 ou 4 veces.
- Debe levarse a cabo polo menos dúas veces ó día, durante polo menos 5 minutos cada vez.
- Se ocorre un episodio de hiperventilación, detense o exercicio e respírase nunha bolsa de plástico, para reducir a cantidade de osíxeno inspirado.
- Convén realizar os exercicios en lugares distintos para aprender a poñelos en práctica en calquera sitio, de ser necesario.

Procedemento:

1. Un tempo. Dirixir o aire inspirado cara a parte inferior dos pulmóns. Colocando unha man enriba do ventre e outra enriba do estómago, só debe moverse a primeira.
2. Dous tempos. Dirixir o aire inspirado cara a parte inferior e media dos pulmóns. Nótase primeiro o movemento da man do ventre e logo o da man do estómago.
3. Tres tempos. Inspiración completa enchendo de aire o ventre, o estómago e o peito, respectivamente.
4. Tres tempos con expiración. Realízase unha inspiración segundo o exercicio tres e expírase levantando os hombros e pechando un pouco os labios, como resoplando.
5. Inspiración e expiración. Inspiración continua, sen marcar os tempos, e expiración cada vez máis silenciosa. Alternancia respiratoria. Prácticar en diferentes posicións.
6. Xeralización. Convén repetir algunha palabra ou frase que facilite a realización dos exercicios.

2. Visualización

1. Sentarse ou recostarse tranquilamente, mantendo unha respiración pausada.
2. Visualizar unha situación que transmita calma, tratando de experimentalala con tódolos sentidos.

3. Relaxación diferencial

Algunhas consideracións prácticas:

- **Condições ambientais:** Habitación tranquila, ausencia de ruído e interrupcións, temperatura agradable, luz tenue.
- **Atuendo:** Roupa cómoda, quitar reloxs, xoias e zapatos.
- **Postura:** Relaxada, estando sentado ou tumbado.
- **Abandono activo:** Suprimir o control de pensamentos.
- **Focalización da atención:** Nas propias sensacións e na voz do terapeuta, que debe ser suave, tranquila e monótona. En todo momento debe indicar o que se vai facer.
- **Diario de autorregistro:** Inclúe a hora de inicio e fin de cada sesión e os exercicios realizados.
- **Práctica regular:** A aprendizaxe realízase de forma constante. Pode ser útil o uso de instrucións grabadas para apoiar as primeiras fases do adestramento na casa.

4. Relaxación progresiva

Baséase en dúas instrucións ou ordes, que se realizan dúas veces con cada parte do corpo.

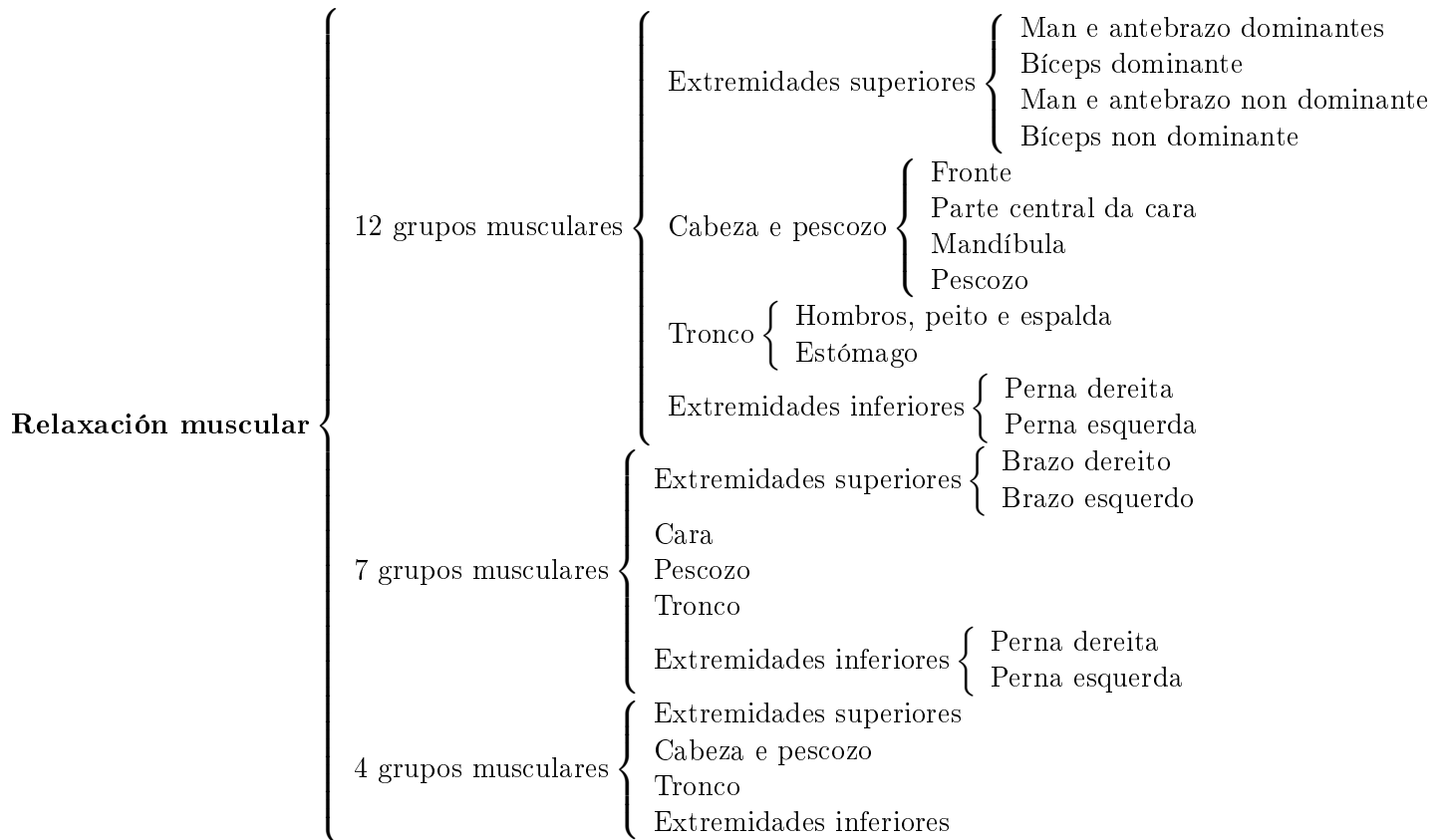
- ◇ Instrucción de tensión: Facer forza nunha parte do corpo determinada e manter a tensión entre 5 e 10 segundos.
- ◇ Instrucción de relaxación: Relaxar dita parte do corpo e manter ese estado entre 20 e 30 segundos.

Algúns problemas que poden surxir durante esta práctica son:

- **Calambres:** Xerar menos tensión.
- **Movimentos:** Ignoralos se non son moi frecuentes ou resovelos falando co paciente.
- **Charla e risa:** Ignoralas, comunicarse só a través de sinais manuais. Se persisten, analizar o ocorrido co paciente ó final da sesión.
- **Ruidos no exterior:** Ignoralos.
- **Espasmos e tics:** Repetir que a relaxación vai ben, tratando de que cesen.
- **Pensamentos perturbadores:** Aumentar a parte falada do terapeuta para que o paciente se concentre na súa voz, e non nestes pensamentos.

- Que o paciente se durma.

A relaxación progresiva pode realizarse con diferentes grupos musculares, que son:

5. Adestramento autóxeno

Debe realizarse nun entorno físico axeitado e adoptando as medidas necesarias para que o paciente se sinta cómodo (roupa cómoda, ollos pechados, etc.). O paciente debe estar tumbado, preferiblemente. A súa actitude debe ser de concentración pasiva (deixarse levar polas sensacións), e debe manter as fórmulas verbais de relaxación na mente. As fórmulas repetíranse lentamente. O terapeuta terá que axustarse ó ritmo do paciente. Se surxe algún problema nun exercicio, continúaase co procedemento e logo vólvese a el. Os pasos a seguir son:

1. Inicio de sesión: Inducir a relaxación, procurando que o paciente se sinta tranquilo, manteña os ollos pechados, manteña unha respiración regular e calmada e se concentre nas súas sensacións corporais, relaxando o corpo de pés a cabeza.
2. Introducir fórmulas de suxestión: Repítese cada fórmula de suxestión seis veces para cada parte do corpo, deixando tempo entre cada instrución para que o paciente se concentre na sensación. Tras cada repetición, o paciente dise a si mesmo “estou moi tranquilo”.
3. Exercicios: Relaxación muscular a través da sensación de pesadez, relaxación vascular a través da sensación de calor, normalización da actividade cardíaca, regulación do aparato respiratorio, regulación dos órganos da rexión abdominal e redución do fluxo sanguíneo na cabeza.

4. Finalización da sesión: Conta atrás de catro a un. No catro aprétanse varias veces os puños, no tres flexiónanse varias veces os brazos, no dous realízanse varias inspiracións profundas e sóltase o aire, e no un ábreanse os ollos.

Algunhas precaucións a ter en conta cando se emprega este tipo de relaxación son a facilitación de efectos de perda de contacto coa realidade (que poden dexenerar en estados dissociativos, alucinacións e parentesias), o incremento do efecto de certas drogas e fármacos, a indución dunha desactivación excesiva e a evocación de pensamentos ou emocións que poden alterar ó paciente.

6. *Mindfulness* ou atención

Trátase dunha meditación budista de orixe monástico, trasladada a occidente por Jon Kabat-Zim. Fai referencia a un estado de atención e conciencia plenas, referidas ó momento presente; a unha actitude activa, amable e reflexiva de carácter non valorativo; a experiencias contemplativas, que implican aceptar a realidade tal e como se presenta; e á apertura á experiencia sensorial sen prexuízos.

Os compoñentes principais do *mindfulness* son:

- Centrarse no momento presente, sen tratar de cambialo nin de contemplar realidades alternativas, aceptando as emocións e pensamentos (tanto positivos coma negativos) tal e como se presentan.
- Apertura á experiencia e ós feitos.
- Aceptación radical das experiencias vitais, o cal implica aceptar tamén os acontecementos desagradables como parte da historia da persoa.
- Elección da experiencia, decidindo de forma activa a que atender segundo os propios intereses.
- Renunciar ó control directo das emocións e sentimentos, experimentándoos tal e como surxen.

Este é un procedemento terapéutico promove o uso da meditación como base de diversas técnicas de relaxación fisiolóxica e emocional. Encádrase entre as terapias de terceira xeración, en tanto que emprega o contexto como elemento principal de explicación e intervención, promove estratexias de cambio de conduta de carácter indirecto e experiencial, destaca a importancia da función da conduta sobre a súa forma e relaciónase coa observación.

Os efectos do *mindfulness* son:

- Autorregulación: Regúlanse as respostas emocionais e fisiolóxicas de forma natural, permitindo a activación dos mecanismos de *feedback* propios do organismo.
- Aprendizaxe de novas respostas: Extínguense o bloqueo e o control de emocións, pensamentos e sensacións, e promóvense respostas alternativas.
- Regulación emocional: Obsérvanse e descríbense as propias emocións para modificar a resposta automática ante a súa aparición.
- Redución das crenzas: Rexéitase a conduta gobernada por regras e actúase en función de continxencias relacionadas cos sucesos.
- Control da atención.